

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ РАКУ

Національний інститут раку — провідна установа МОЗ України з проблеми «Онкологія», метою діяльності є визначення стратегії розвитку онкологічної служби країни та основних заходів щодо профілактики, діагностики та лікування, зниження захворюваності, інвалідності та смертності населення від онкологічних захворювань.

Під керівництвом директора І.Б. Щепотіна Національний інститут раку (НІР) став сучасним науково-дослідним закладом, який визначає політику в галузі онкології у державі, здійснює планування та виконання проєктів державних національних програм з онкології, розробляє нормативно-правові документи онкологічної служби України, проєкти директивних документів МОЗ та КМУ з найактуальніших проблем онкології, проводить наукові дослідження з діагностики, профілактики та лікування онкологічних захворювань.

За період 2008—2014 рр. в НІР активно працюють наукові школи, які визначають пріоритети у провідних галузях онкології, а саме: клінічної онкології, клінічної радіології, експериментальної онкології та імунології, клінічної хіміотерапії, кріохірургії, медичної інформатики.

У 2008 р. НІР розроблено проєкт Загальнодержавної програми боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 р., затверджений Законом України 23 грудня 2009 р. № 1794-VI.

За ініціативою І.Б. Щепотіна НІР здійснює моніторинг виконання завдань та заходів Загальнодержавної програми та контроль за виконанням протоколів діагностики та лікування онкологічних хворих шляхом аудиту онкологічної служби регіонів України комплексними бригадами фахівців-онкологів за наказами МОЗ України (2008—2011 рр.). Проведені комплексні перевірки регіональних онкологічних служб, їх результати обговорені на засіданнях регіональних УОЗ (ГУОЗ) та видано накази УОЗ (ГУОЗ) для удосконалення діяльності онкологічних служб, дотримання стандартів лікування онкологічних хворих.

За керівництва директора І.Б. Щепотіна та під егідою НІР вперше для уніфікації діагностично-лікувального процесу в онкологічній службі України впроваджені стандарти стаціонарної та амбулаторно-поліклінічної допомоги онкологічним хворим, що постійно оновлюються (наказ МОЗ України від 17.09.2007 р. № 554 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Онкологія»).

Співробітниками НІР розробляються проєкти наказів МОЗ України. Так, з 2008 р. розроблено близько 20 проєктів, які в подальшому затверджено МОЗ України. У 2013 р. затверджено наказ МОЗ України № 845 «Про систему онкологічної допомоги населенню України», який є основним

нормативно-правовим документом у сфері онкологічної служби України.

На базі НІР функціонує єдиний у СНД по завершеності Національний канцер-реєстр, який здійснює моніторинг рівня ураження населення України злоякісними новоутвореннями, оцінку стану онкологічної допомоги населенню, щорічно публікує дані аналітичних досліджень у Бюлетені Національного канцер-реєстру, який надсилається в усі регіони України для оперативного керівництва галузю та розміщується в мережі Internet. Національний канцер-реєстр охоплює всі онкологічні заклади України та працює за єдиною інформаційною технологією, створеною в НІР.

Під керівництвом директора в 2013 р. на базі НІР створено Інформаційно-аналітичний центр онкологічної служби та сформовано єдиний інформаційний простір в галузі онкології. Крім того, завдяки зусиллям І.Б. Щепотіна дані Національного канцер-реєстру про захворюваність та смертність від раку населення України вперше включено Міжнародною агенцією з вивчення раку ВООЗ у міжнародне видання «Cancer Incidence in 5 Continents. Volume X» (Рак на 5 континентах), що є підтвердженням високого рівня інформаційних технологій та якості інформації Національного канцер-реєстру України.

Для визначення найбільш актуальних проблем протиракової боротьби в Україні НІР у 2008 р. розроблено Національний план «50 кроків боротьби з раком в Україні», у 2010 р. «Межгосударственный план борьбы с онкологическими заболеваниями в странах СНГ», який було презентовано на VI 3^їзді онкологів та радіологів країн СНД. На основі цього документа створено проєкт «Концепции согласованных действий государств-участников СНГ в области противодействия онкологическим заболеваниям», який схвалено експертами та в подальшому затверджено на засіданні керівників урядів країн СНД.

У 2011 р. НІР вперше отримав Ліцензію на підвищення кваліфікації фахівців на курсах інформації і стажування за спеціалізаціями: «онкологія», «онкохірургія», «онкогінекологія», «радіонуклідна діагностика», «променева терапія», «анестезіологія», «рентгенологія», «патологічна анатомія», «гематологія» та навчання у клінічній ординатурі за спеціальністю «Лікувальна справа» за спеціалізаціями:

«онкологія», «онкохірургія», «онкогінекологія», «радіонуклідна діагностика», «променева терапія». Щорічно на базі НІР проходять підготовку лікарі онкологічних закладів України. Так, за період з 2008 р. по 28.04.2014 р. на вказаних курсах підвищили кваліфікацію 560 співробітників, які оволоділи сучасними методами діагностики та лікування злоякісних пухлин, розробленими в НІР, з подальшим їх впровадженням у практику регіональної онкологічної служби України.

Одним із досягнень є те, що з 2011 р. НІР видає науково-практичний журнал «Клиническая онкология», атестований ДАК України та зареєстрований в базі даних ВІНГІ РАН (Росія).

Науковий потенціал НІР дозволяє вирішувати найбільш актуальні проблеми з онкології відповідно до міжнародних вимог. В інституті працюють 6 лауреатів Державної премії України, 13 заслужених лікарів України, заслужений працівник охорони здоров'я України; член-кореспондент НАН та НАМН України, 27 докторів та 78 кандидатів наук.

За результатами науково-дослідних робіт за 2008—2014 рр. НІР отримав близько 130 патентів України на наукові розробки, які впроваджено в практику онкологічної служби. За цей період значно збільшилася кількість актів впровадження (з 2 у 2009 р. до 294 — у 2013 р.).

Усього за 2008—2013 рр. НІР видано 20 монографій, 28 підручників та посібників, опубліковано 848 статей в наукових фахових виданнях (з них 81 у зарубіжних виданнях), 1044 тези доповідей (з них 447 за кордоном); підготовлено 80 нововведень; розроблено 31 методичну рекомендацію та 31 інформаційний лист.

За роки керівництва НІР професором І.Б. Щепотіним суттєво збільшилася кількість опублікованих наукових статей (137 — у 2008 р., 178 — у 2013 р.); кількість поданих заявок на винахід — майже у 6 разів (9 — у 2008 р., 52 — у 2013 р.); кількість патентів — у 2,5 раза (15 — у 2008 р., 37 — у 2013 р.); методичних рекомендацій — у 10 разів (1 — у 2008 р., 10 — у 2013 р.); інформаційних листів — у 2 рази (5 — у 2008 р., 10 — у 2013 р.).

За сприяння директора у 2011 р. проведено XII 3^їзді онкологів України, IV 3^їзді Українського товариства фахівців з ядерної медицини, постійно проводяться науково-

практичні конференції з міжнародною участю.

Починаючи з 2008 р., співробітниками НІР розроблені унікальні методи оперативного лікування хворих, які не мають аналогів в Україні та світовій практиці, зокрема, методи лікування хворих на рак шлунка, печінки, підшлункової залози, молочної залози, жіночих статевих органів із застосуванням сучасних методів кріодеструкції, лазерної терапії, що дозволило зменшити кількість втручань, що калічать, та поліпшити медичну і соціальну реабілітацію хворих; розроблені та впроваджені методи органозберігаючих економних операцій хворих на злоякісні новоутворення молочної залози, жіночих статевих органів; розроблені методи пластичних операцій у хворих з пухлинами опорно-рухового апарату із застосуванням вітчизняних керамічних матеріалів та біополімерів, які дозволили в 10 разів зменшити кількість післяопераційних ускладнень; широко впроваджуються пластичні операції у хворих зі злоякісними новоутвореннями сечових органів.

Фахівцями НІР з 2010 р. започатковано проведення майстер-класів для лікарів регіональних медичних закладів, які надають спеціалізовану медичну допомогу онкологічним хворим.

Вперше в Україні виконано унікальні показові операції: одномоментна резекція вродженої пухлини печінки та вродженого пороку серця, панкреатодуоденальна резекція у дітей віком 1 та 5 років, аутотрансплантація нирки під час видалення саркоми черевної порожнини великих розмірів, видалення пухлини печінки у новонароджених та ін. Такі операції виконувалися фахівцями НІР як на базі власної клініки, так і в інших лікувальних закладах Києва та України.

За керівництва НІР директора І.Б. Щепотіна в 2011 р. у закладі вперше створено Службу лікування гострого болю для покращання якості післяопераційного знеболювання хворих після травматичних операцій та впровадження сучасних методів лікування як гострого, так і хронічного болю.

З 2008 р. усі науково-дослідні роботи, які плануються в НІР, базуються на принципах доказової медицини. НІР співпрацює з 34 установами України: 3 науково-дослідними інститутами НАН України, 3 інститутами НАМН України, 5 медичними університетами, 16 онкодиспансерами та 7 лікувально-профілактичними закладами.

За видатні наукові досягнення 18 листопада 2013 р. Комітет з Державних премій України прийняв рішення щодо присудження роботи І.Б. Щепотіна та співавторів «Прилади та засоби для діагностики та магнітної нанотерапії раку» Державної премії України в галузі науки і техніки 2013 р.

Завдяки наполегливості та рішучості директора НІР І.Б. Щепотіна в 2011 р.

введено в експлуатацію тривалий (понад 20 років) довгобуд — новий хірургічний корпус, завдяки чому ліжковий фонд клініки збільшено до 600 ліжок.

В НІР функціонує клініка онкорадіологічного профілю на 56 ліжок, крім того, за профілем ліжок: онкологічні для дорослих — 499, онкологічні для дітей — 45, радіологічні — 56; консультативна поліклініка на 400 відвідувань у зміну.

У штаті НІР 1289 співробітників, у тому числі 119 науковців та 167 лікарів. У клініці НІР щороку отримують медичну допомогу понад 16 тис. осіб з усіх регіонів України, у відділенні дитячої онкології — понад 950 дітей. Кількість оперативних втручань в останні 5 років становить майже 5,5 тис. на рік. Переважно це хірургічні втручання на органах травлення та черевної порожнини (21,2%), сечостатевих органах (21,9%), молочної залозі (16,3%).

За роки керівництва НІР директора І.Б. Щепотіна оптимізація роботи клініки та впровадження в її практику сучасних методів діагностики та лікування дозволило суттєво поліпшити лікувально-діагностичну роботу закладу: щорічно зростає кількість госпіталізацій, за останні 5 років їх кількість збільшилася на 43,4% (до 16 148 осіб); профільність госпіталізації зросла від 89,4 до 92,8%; зменшилася тривалість перебування хворого в клініці — середній ліжко-день зменшився на 25% (до 13,1 ліжко-дня); лікарняна летальність знизилася у 2 рази; кількість операцій зросла на 22% (до 5500 операцій на рік); кількість радикальних операцій збільшилася у 1,5 рази; післяопераційні ускладнення зменшилися у 1,8 рази.

Консультативна поліклініка НІР працює за принципом «відкритих дверей» та щороку надає консультативну допомогу понад 160,3 тис. відвідувачів з усіх регіонів України, кількість консультованих хворих в останні роки щорічно зростає, у 2013 р. — 160 275 пацієнтів, що на 20 % більше порівняно з 2008 р.

Значні зусилля НІР спрямовано на профілактику та раннє виявлення онкологічних захворювань. В НІР функціонує кабінет профілактики раку шийки матки, в якому щорічно здійснюється близько 3,5 тис. прийомів та виявляється близько 150 захворювань шийки матки.

З 2013 р. завдяки спільному проекту НІР і Благодійного фонду «Розвиток України» та зусиллям директора інституту функціонує мобільна жіноча консультація. За 2013 р. обстежено 3412 жінок. Виконано 1448 мамографій, 2208 сонографічних обстежень. Виявлено 214 випадків передпухлинних захворювань тіла та шийки матки; 51 — раку тіла та шийки матки; 76 — пухлин яєчника; 132 — міоми матки; 183 — доброякісних пухлин грудної залози; 1510 — мастопатій; 62 — раку грудної залози.

НІР з 2008 р. започаткував та продовжує міжнародне співробітництво з 13 зарубіж-

ними науковими установами, у тому числі Міжнародним агентством дослідження раку (International Agency for Research on Cancer — IARC); Кембриджським університетом (Велика Британія); Університетом Каліфорнії (Ірвін, США); Біомедичним інститутом університету Клемсона (США); Інститутом онкології Південної Швейцарії (IOSI); Італійською дослідницькою групою з вивчення лімфом (FIL); Центром молекулярної імунології Республіки Куба та ін.

НІР бере участь у реалізації міжнародних проектів та програм: спільно з МАГАТЕ у регіональних проектах науково-технічного співробітництва; у Міжнародному проекті Євросоюзу «Soletette»; у Міжнародному мультицентровому проекті «PAIN OUT International», присвяченому подоланню (контролю) гострого болю в медичних установах та ін.

Налагоджено широкомасштабні відносини НІР з провідними вченими світу з метою співпраці в галузі діагностики раку, обговорення напрямів подальших можливих сумісних досліджень відбулися у ході візитів та робочих зустрічей з представниками діагностичної референтної лабораторії «CDD» (США), делегацією Кавендішської лабораторії Кембриджського університету (Велика Британія) та ін.

Починаючи з 2008 р. про результати наукових розробок НІР доповідають на міжнародних конференціях та симпозиумах. За 2008—2013 рр. фахівцями НІР було зроблено 425 доповідей на міжнародних наукових форумах. Тільки у 2013 р. 8 наукових доповідей співробітників НІР отримали перші місця.

Таким чином, починаючи з 2008 р. НІР під керівництвом професора І.Б. Щепотіна демонструє прогресивний розвиток з покращанням матеріально-технічної бази, впровадженням новітніх технологій діагностики та лікування онкологічних хворих як в НІР, так і в лікувально-профілактичних закладах онкологічного профілю всієї України, найсучасніших наукових розробок, які отримали міжнародне визнання.

Як результат значних досягнень в діагностиці та лікуванні онкологічних хворих, в НІР суттєво підвищився показник 5-річної виживаності хворих з такими локалізаціями злоякісних новоутворень: ободова кишка з 63 до 85%; пряма кишка з 54 до 88%; легеня з 15 до 63%; шийка матки з 62 до 87%; тіло матки з 75 до 85%; яєчник з 50 до 66%; лімфома Ходжкіна з 75 до 86%; неходжкінські лімфоми з 50 до 73%.

Тобто, завдяки зусиллям колективу НІР під керівництвом директора професора І.Б. Щепотіна, впровадженню нових концепцій, розробок та технологій, сучасних підходів до принципів лікування онкологічних хворих, вдалося повернути значно більшу частину хворих до активного повноцінного життя та зберегти трудовий потенціал країни.